

OvD Zondag 22 januari 2023

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

In mijn naïviteit dacht ik dat het wel een aardige uitdaging zou zijn. De komende weken volgen wij een doorgaand spoor in de eerste hoofdstukken van de eerste brief van de apostel Paulus aan de gemeente van Korinte. Maar waar zijn wij aan begonnen? De brieven van Paulus, lezen wij die eigenlijk nog wel? Als wij er nog iets van weten, dan doemt toch vooral het beeld op van Paulus als moraalridder. Die man die vond dat vrouwen er het zwijgen toe moesten doen in de gemeente en daarom vandaag terecht getroffen wordt door de cancelban. Dat kan echt niet meer. Zoals ook meer in het algemeen de theologie van Paulus als gedateerd overkomt: dat steeds weer hameren op Jezus Christus en dien gekruisigd. Dat maar eindeloos herhalen van de mantra dat het om de genade van God gaat en de genade van God alleen. Dat klinkt ons niet erg modern in de oren. Als we er al van gehoord hebben, dan was dat ergens heel lang geleden: in een weinig vrolijke, orthodoxe jeugd en danken wij de dag dat wij ons daarvan losgemaakt hebben en dat wij tegenwoordig andere, en veel meer opbouwende dingen horen in de kerk. Bij zijn afscheid van de Kloosterkerk in Den Haag werd mijn collega Carel ter Linden destijds gevraagd waarom hij in zijn preken zo weinig aandacht had besteed aan de brieven van Paulus. Iets wat hij overigens gemeen had met zijn broer Nico die in zijn hervertelling van de Bijbel de brieven van Paulus zorgvuldig heeft overgeslagen. Zijn ontspannen antwoord was: 'Daar

heeft u helemaal gelijk in. Maar ik dacht altijd: Ach, volgende week preekt professor Berkhof. Die legt het ze vast goed uit.'

Ik sluit niet uit dat ik over een paar weken tot dezelfde conclusie zal komen en dat ook wij er de hoogleraar van onze dagen bij moeten laten komen. Maar ik wilde mij er bij voorbaat toch niet bij neerleggen. Natuurlijk ik snap dat boeken als Genesis en Exodus veel meer tot de verbeelding spreken. Dat zijn verhalen. Daar kunnen wij in wonen. Daarin voelen wij onmiddellijk dat het ook over ons gaat. Niet alleen in ons geloof en vertrouwen maar ook en misschien wel juist in ons ongeloof en onze aanvechtingen. Daar dient de preek zich vrijwel onmiddellijk aan. Maar toch zit het me dwars. Alleen al wat ik lees over het Korinte van die dagen maakt mij nieuwsgierig. Hoe die stad een cultureel en economisch centrum van belang was. Hoe daar, in dat haven - en handelscentrum van de toenmalige wereld, werkelijk alle levensvisies en alle culturen aanwezig waren. Hoe daar toen al plannen waren, en de eerste pogingen ondernomen werden, om een kanaal te graven dat een scheepvaartverbinding zou leggen tussen het Europese vasteland en de Peloponnesos. Daar zou het pas in 1893 van komen. Dat relateert toch op zijn minst ons eigen gemopper op de Noord Zuidlijn en de realisatie van het Zuidasdok. En daar, temidden van dat alles, een kleine gemeente in verwarring.

Toch zijn we er nog niet helemaal, al hoop ik dat u er al een beetje de contouren van Amsterdam en een gemeente als De Thomas in herkent. Maar de thematiek heb ik nog niet helemaal één-op-één. Er is onenigheid in de gemeente. Er zijn blijkbaar felle discussies. De zaak staat op scherp. Ach, met enige moeite zou ik daar wel wat parallellen bij kunnen vinden maar inderdaad zou ik daar echt enige moeite voor

moeten doen. Zo fel gaat het er bij ons niet aan toe. Enerzijds is dat prettig en past het in ieder geval bij mij, die het liefst elk conflict vermijdt. Anderzijds zou je het ook een veeg teken aan de wand kunnen noemen. Misschien zijn wij als gemeente zo kwetsbaar geworden dat we blij zijn dat we er nog zijn en veroorloven wij ons niet eens meer het gesprek over wat ons werkelijk raakt en ter harte gaat. Want het is ook in zekere zin hartstocht die aan de basis kan liggen van het stevige, en soms onaangename gesprek. Als die hartstocht ontbreekt, zou ons wel eens een ander, bijbels verwijt ten deel kunnen vallen: dat wij koud noch warm, maar slechts lauw zijn. En maar middelmatig door het leven gaan. Daar is in Korinte geen sprake van. Er is felle verdeeldheid. Ieder heeft zijn leus. De één claimt van Paulus te zijn. De ander van Apollos. Weer een ander van Kefas. En er zijn mensen die maar meteen een rechtstreeks beroep doen op Christus, en zeggen dat ze van hem zijn. En temidden van al dit rumoer, zoekt Paulus naar iets wat daar bovenuit stijgt. Iets wat de gemeente gemeenschappelijk zou moeten hebben en de tegenstellingen, de polemiek en de controverse achter zich laat.

Ik kijk hier even opnieuw naar. Het is nog niet eens zo makkelijk om al die partijen in Korinte te achterhalen en waar zij nou precies voor stonden. Misschien is het ook niet eens zo belangrijk. Waar het om gaat, is dat zij zich opsloten in hun eigen gelijk, in hun eigen bubbel. Er is geen redelijk gesprek meer mogelijk. Er is eigenlijk alleen nog maar polarisatie en polemiek. De één na de andere charismatische leider dient zich aan. Beroemt zich op oude papieren. Maakt zich eigenaar van zijn grote gelijk en legt dat dwingend aan anderen op. Er is geen enkele mogelijkheid of zelfs ook maar behoefte om zich te verdiepen in het standpunt of het leven van de ander. Een boer is een smerige, conservatieve vervuiler. De regering de willige slaaf en onderdeel van

het complot van het World Economic Forum. De stadsbewoner een bakfiets trut. De idealist een hypocriet Gutmensch. De kleine man die alle veranderingen en mondialisering niet meer kan bijbenen en daardoor angstig wordt, deplorabel en kennelijk niet afkomstig uit de hoogste kringen van de samenleving voor wie inderdaad alles mogelijk is en de wereld aan hun voeten ligt. Wat Paulus ons hier schetst, is het hoogfeest van de absolute meningen en het grote gelijk. En de fundamentele onmogelijkheid om daarover ook maar enigszins met elkaar van gedachten te kunnen wisselen. Of zelfs maar een begin van de bereidheid om dat te doen.

Ik denk dat we dat herkennen. Niet zozeer in de kerk. Ik denk wel eens dat die dagen achter ons liggen. Onlangs nog hoorde ik iemand vertellen hoe bij het bij haar thuis op verjaardagen en partijen knalde van de theologische ruzies tussen de familie van haar orthodoxe moeder en vrijzinnige vader. Ik herken er iets van maar denk ook meteen: 'wat ligt dat eigenlijk al weer ver weg in de tijd'. Het klinkt echt als iets van de vorige eeuw wat het natuurlijk ook was. Maar vandaag leven wij in een door en door gepolariseerde samenleving. Een samenleving waarin hele groepen op geen enkele manier meer met elkaar in gesprek zijn. En de vraag is hoe je elkaar dan ooit nog zou kunnen vinden?

Een vergelijkbare, gepolariseerde samenleving treft Paulus in zijn gemeente van Korinte aan. Pijnlijk. Hij heeft die gemeente zelf gesticht en is er nog maar een paar jaar weg. En ze slaan elkaar de hersens in: 'Ik ben van Paulus!' 'Ik ben van Kefas'. 'Ik van Apollos!'. Boeiend is hoe Paulus hierachter terug vraagt. Hij gooit zich dus niet rechtstreeks in de polemiek. Dat zou ook niet helpen want ook dat zou 'ook maar een mening zijn', zoals ook vandaag eigenlijk elke mening gedebiteerd kan

worden zonder hinderlijke kennis van feiten. Interessant is ook hoe Paulus zijn eigen volgelingschap ironiseert. Hij moet ook niets weten van partijen die zich 'die van Paulus' noemen. Dat is op zichzelf al een stevige kritiek op de persoonlijkheidscultus die ook de kerk niet vreemd is. Want waarom zou er in de kerk maar steeds weer gevraagd worden naar charismatische persoonlijkheden die oud en jong weten te verbinden, de kerk weer vol preken en o ja, ook nog gevoel voor humor hebben. En 1 meter 95 en donker, golvend haar.

Paulus doet hier niet aan mee, ook niet aan zijn eigen verering. Hij zoekt naar een gemeenschappelijke grond. Maar die vind je dus nooit in dit eindeloze gekrakeel. Dat vind je dus alleen, als het je zou lukken om iets te vinden dat boven de partijen uit gaat. Iets wat je ten diepste bent, maar wat je nooit zelf had kunnen bedenken.

Daarom zet Paulus hoog in. Hij begint niet met zijn kritiek maar hij spreekt zijn gemeente aan als een verzameling van geroepen heiligen. Daar schrikken we een beetje van. Dat zijn wij natuurlijk niet en misschien willen we dat zelfs wel helemaal niet zijn. Maar Paulus houdt vol en blijft het beweren: dat zijn jullie wel! Jullie zijn heiligen! Jullie behoren iemand anders toe! Jullie bevinden je in de lichtkring, in de nabijheid van de Messias! Jullie zijn niet van jullie zelf. Maar jullie zijn van iemand anders. Iemand anders is aan jullie bestaan vooraf gegaan. Iemand anders heeft jullie tot bestaan geroepen. Jullie zijn niet van jullie zelf. Jullie behoren toe aan Jezus Christus.

Ik kan me goed voorstellen dat we hier iets in horen wat ons helemaal niet bevalt. We zijn zo gewend om van onszelf uit te gaan. Van onze eigen macht en mogelijkheden. Onze eigen autonomie. Dat is ook onze

eigen emancipatie geweest. En ik denk ook: de onderliggende verklaring voor de uitstroom uit de kerken. We zijn enorm ons eigen project geworden. Zelf verantwoordelijk voor onze successen. Maar ook - en dat hoor je dan weer veel minder - aan onszelf overgelaten bij wat allemaal niet gelukt is. Waar het misging en waar het pijn doet. Dat hoor je dus allemaal bij Paulus niet. Hij zegt: jouw oorsprong, van wie je bent, dat is geen eigen keuze. Dat ligt niet in jouw eigen handen. Iemand heeft voor jou gekozen. Iemand heeft jou heilig verklaard. En als jouw oorsprong, als de zin van jouw bestaan, bij iemand anders ligt, dan betekent dat in de praktijk dat anderen voorgaan. In die zin is een absolute mening absoluut onmogelijk. De ander heeft jou wat te zeggen, juist in zijn of haar andersheid. In de verabsolutering van je eigen mening doe je je eigen afkomst tekort. Want ook jij bent niet van jezelf. Je bent een gewild en gewenst kind van God. Zo kun je ook niet zeggen dat jij van Paulus, Kefas, Apollos of wie ook maar bent. Dat jouw levensoriëntatie de enig juiste is. Het zal steeds gaan om de gemeenschappelijke oriëntatie op wat Christus met ons voorheeft. Hoe wat wij doen of laten, wat wij zeggen of waarover wij even zwijgen, bijdraagt aan een wereld die goed is in zijn ogen. Een wereld waar recht heerst, en liefde, mededogen. En waaraan wij zo goed mogelijk proberen bij te dragen, naar de mate waarin wij van deze wereld hebben gehoord.

Amen.